

Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Obszar LGD „Kraina Dinozaurów” obejmuje siedem sąsiadujących ze sobą gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa opolskiego, z trzech powiatów: opolskiego – gminy Chrzastowice, Ozimek i Turawa, oleskiego – gminy Dobrodzień i Zębowice oraz strzeleckiego – gminy Kolonowskie i Zawadzkie. Teren Krainy Dinozaurów zlokalizowany jest na Równinie Opolskiej wchodzącej w skład Niziny Śląskiej i w całości położony jest w zlewni rzeki Mała Panew i jej dopływów. Pod względem powierzchni największa jest gmina Turawa, a najmniejsze gminy to Chrzastowice i Zawadzkie. Obszar LGD zajmuje 804,77 km² co stanowi 8,5 % powierzchni województwa opolskiego. Gminy obszaru LGD leżą w bezpośredniej bliskości, tworząc zwarty obszar zarówno pod względem osadniczym, jak i infrastrukturalnym.

Rysunek 1. Obszar LGD „Kraina Dinozaurów”.

Gmina	Powierzchnia (km ²)	Wioski	Liczba sołectw
Chrzastowice	82	Chrzastowice, Daniec, Dąbrowice, Dębie, Dębska Kuźnia, Falmirowice, Lędziny, Niwki, Suchy Bór	9
Dobrodzień	163	Błachów, Bzinica Nowa, Bzinica Stara, Głowczyce, Gosławice, Klekotna, Kocury, Kolejka, Ligota Dobrodzieńska, Makowczyce, Myśliń, Pietraszów, Pludry, Rzędowice, Szemrowice, Warłów	16
Kolonowskie	84	Spórok, Staniszcze Małe, Staniszcze Wielkie	3
Ozimek	126	Antoniów, Biestrzynnik, Chobie, Dylaki, Grodziec, Jedlice, Krasiejów, Krzyżowa Dolina, Mnichus, Pustków, Schodnia, Schodnia Nowa, Szczedrzyk	13

Turawa	171	Bierdzany, Kadłub Turawski, Kotórz Mały, Kotórz Wielki, Ligota Turawska, Osowiec, Rzędów, Turawa, Węgry, Zakrzów Turawski, Zawada	11
Zawadzkie	82	Żędowice, Kielcza	2
Zębówice	96	Kadłub Wolny, Knieja, Łąka, Osiecko, Poczółków, Prusków, Radawie, Siedliska, Zębówice	9

Tabela 1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD.

Liczba mieszkańców wszystkich gmin obszaru LGD w 2013 roku wynosiła 68 097. W kolejnych latach w większości gmin ilość mieszkańców stopniowo spadała, a wyjątkiem pod tym względem były gminy Chrzastowice i Turawa, gdzie odnotowano niewielkie wzrosty. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w 2020 roku obszar LGD „Kraina Dinozaurów” zamieszkiwało 66 854 mieszkańców. Zdecydowanie największą pod tym względem gminą jest Ozimek, a najmniejszą Zębówice. Należy zauważyć, że liczba ludności maleje zgodnie z tendencją charakterystyczną dla całego województwa opolskiego. Dodatkowo statystyki GUS-u nie uwzględniają osób mieszkających za granicą, ale w dalszym ciągu figurujących w spisie prowadzonym przez urzędy stanu cywilnego. Można w rezultacie przypuszczać, że dane dotyczące liczby ludności mogą być przeszacowane. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dobrodzień	10 003	10 030	9 983	9 912	9 838	9 737
Zębówice	3 721	3 683	3 693	3 676	3 631	3 609
Chrzastowice	6 816	6 862	6 917	6 947	7 013	6 961
Ozimek	19 786	19 751	19 629	19 610	19 543	19 449
Turawa	9 777	9 823	9 905	9 971	10 018	10 029
Kolonowskie	5 957	5 923	5 898	5 919	5 874	5 863
Zawadzkie	11 654	11 544	11 464	11 379	11 304	11 206
RAZEM LGD	67 714	67 616	67 489	67 414	67 221	66 854

Tabela 2. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Istotną kwestią dla opisu obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju są dochody gmin wchodzących w skład LGD. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki latach 2015-2021 w gminach obszaru LGD niemal nieustannie wzrastały. W 2021 roku kształtowały się bardzo różnorodnie - najniższy wyniósł 926,17 i odnotowano go w gminie Zębówice, a najwyższy 1 954,21 w gminie Turawa. Zwraca uwagę wzrost wskaźnika w latach 2015-2020 w gminie Chrzastowice (aż o 887,84).

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD

Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dobrodzień	1123,15	1218,73	1259,35	1282,48	1433,34	1548,68	1586,25
Zębowice	556,34	610,15	685,68	758,45	795,91	812,31	926,17
Chrzastowice	1216,13	1283,00	1352,28	1441,08	1507,23	1730,56	2103,97
Ozimek	1304,26	1357,05	1424,74	1476,49	1593,88	1552,53	1717,66
Turawa	1504,51	1484,89	1591,26	1584,59	1689,24	1867,46	1954,21
Kolonowskie	1211,60	1234,13	1263,67	1391,94	1442,83	1618,94	1640,72
Zawadzkie	1309,57	1456,07	1530,47	1510,09	1490,73	1602,57	1758,83

Tabela 3. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.

W przypadku wydatków również w latach 2015-2020 dało się zaobserwować mniejszy czy większy wzrost we wszystkich gminach obszaru LGD. Zwraca uwagę fakt, iż w 2020 roku wydatki w gminach były do siebie dość zbliżone - najwyższe poniosła gmina Dobrodzień (4 833,80), zaś najmniejsze wydatki odnotować można było w gminie Zębowice (4 045,61).

Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dobrodzień	3 328,65	3 617,41	3 796,93	4 678,47	4 874,72	4 833,80
Zębowice	3 686,98	3 155,44	3 498,46	4 046,29	4 400,49	4 045,61
Chrzastowice	2 567,82	2 910,85	3 259,71	3 850,19	4 924,36	4 573,71
Ozimek	2 586,93	2 891,04	3 140,49	3 368,41	3 709,53	4 245,68
Turawa	2 676,38	3 357,30	3 710,02	4 174,83	4 047,09	4 456,97
Kolonowskie	2 597,18	3 073,54	3 183,78	3 738,82	3 871,50	4 210,61
Zawadzkie	2 509,60	2 974,35	3 253,64	3 096,81	3 638,10	4 251,45

Tabela 4. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych.

W kategoriach analizujących dochody własne budżetu gmin, środki w dochodach budżetów gmin na finansowanie projektów unijnych, wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca, a także podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON najwyższej spośród wszystkich gmin obszaru LGD uplasowała się gmina Chrzastowice. Zwracają uwagę bardzo niskie lokaty gmin Zębowice, Kolonowskie i Zawadzkie w większości kategorii. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Dobrodzień	37	33	24	41
Zębowice	69	68	49	69
Chrzastowice	12	17	22	13
Ozimek	28	57	68	48
Turawa	24	64	63	14
Kolonowskie	44	51	67	63
Zawadzkie	25	59	70	67

Tabela 5. Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin województwa opolskiego.

Atutem obszaru LGD, z punktu widzenia rynku pracy, jest bliskość miasta wojewódzkiego Opola, bogata sieć dróg, a także walory krajobrazowe i turystyczne. Do słabych stron zaliczyć trzeba natomiast niechęć do podejmowania pracy w regionie i tym samym migrację zarobkową. W latach 2015-2020 dało się zaobserwować różne tendencje w poszczególnych gminach obszaru LGD w aspekcie liczby pracujących. Wzrosty odnotowano w gminach Dobrodzień, Chrzastowice, Turawa i Kolonowskie, a w gminach Zębowice, Ozimek i Zawadzkie dane GUS-u pokazują spadki i warto podkreślić, że w

przypadku tych dwóch ostatnich gmin spadki były dość spore (odpowiednio o 953 i 537 osób). Podobnie rzecz przedstawiała się w przypadku liczby pracujących kobiet i tutaj warto odnotować duży spadek w gminie Ozimek - o 815. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Dobrodzień	2 035	2 368	1 095	1 254	940	1 114
Zębówice	234	232	71	64	163	168
Chrzastowice	746	817	295	341	451	476
Ozimek	4 703	3 750	2 340	2 202	2 363	1 548
Turawa	871	907	434	460	437	447
Kolonowskie	899	1 047	516	593	383	454
Zawadzkie	2 398	1 861	1 520	1 023	878	838

Tabela 6. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

Spośród gmin obszaru LGD największy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w 2020 roku odnotować można było w gminie Ozimek (3,5), zaś najniższy w gminie Kolonowskie (2,3). Zwraca uwagę spadek udziału bezrobotnych w latach 2015-2020, a największy miał miejsce w gminie Ozimek (o 1,3). Dane należy nazwać bardzo pozytywnymi, ale z drugiej strony obserwowalne jest zjawisko przewagi bezrobotnych kobiet nad mężczyznami (w gminie Zębówice udział bezrobotnych kobiet w 2020 roku to 5,1, a mężczyzn 1,9).

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Dobrodzień	3,5	2,4	2,5	2,0	4,7	2,8
Zębówice	4,5	3,3	2,7	1,9	6,8	5,1
Chrzastowice	4,1	3,0	3,6	2,8	4,6	3,1
Ozimek	4,8	3,5	4,2	3,4	5,4	3,6
Turawa	4,2	3,4	3,6	3,1	4,9	3,6
Kolonowskie	2,8	2,3	2,5	2,0	3,2	2,6
Zawadzkie	3,3	2,9	2,5	2,3	4,3	3,6

Tabela 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD.

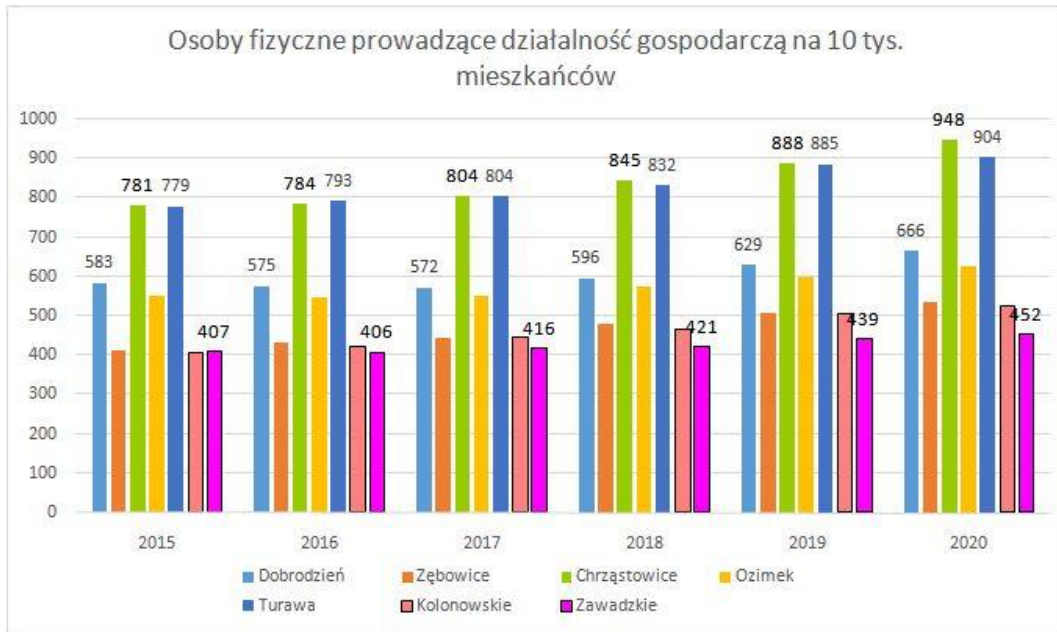
Branżą wyróżniającą się na obszarze LGD jest produkcja mebli, co ma związek z bogatymi tradycjami rzemiosła stolarsko-meblarskiego. Pod względem wielkości największym zakładem w regionie jest natomiast Huta Małapanew w Ozimku. Należy podkreślić, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności systematycznie wzrastała we wszystkich gminach. Z drugiej strony w latach 2015-2020 wzrost ten nie był bardzo duży, a największy dotyczył gminy Chrzastowice, gdzie wskaźnik wzrósł o 162. Zwracają też uwagę różnice – podczas gdy w gminie Zębówice w 2020 roku wskaźnik podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 632, w gminie Chrzastowice - 1 123. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dobrodzień	764	758	757	784	821	868
Zębówice	521	543	547	574	603	632
Chrzastowice	961	962	982	1 012	1 055	1 123

Ozimek	726	720	725	751	778	811
Turawa	937	956	965	995	1 052	1 078
Kolonowskie	542	561	583	596	632	653
Zawadzkie	580	584	595	598	621	639

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności.

W latach 2015-2020 na obszarze LGD odnotowano wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, ale wzrosty i w tym przypadku nie były dynamiczne. Największy dotyczył gmin Chrzastowice (o 167) i to właśnie tam w 2020 roku odnotować można było najwięcej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców (948), zaś najmniej w gminie Zawadzkie (452). Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

Wykres 1. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

Mieszkańcy LGD „Kraina Dinozaurów” identyfikują się z miejscową tradycją i wykazują dużą aktywność społeczną. Znajduje to przełożenie na dużą ilość organizacji III sektora, w tym organizacji sportowych, związków pracowniczych, ochotniczych straży pożarnych, organizacji kulturalnych i ekologicznych. Jednocześnie zauważono, iż brakuje stowarzyszeń, których zakres i obszar działania integrowałby mieszkańców całego obszaru LGD. Dodatkowo nie podejmowały one współpracy we wspólnych inicjatywach, dających szansę zaspokoić potrzeby i rozwiązać lokalne problemy społeczne. Społeczność lokalna w ograniczonej ilości uczestniczyła w spotkaniach organizowanych przez organizacje pozarządowe, sołectwa albo inne podmioty zainteresowane realizowaniem przedsięwzięć. Można więc było mówić o zamykaniu się na nowe inicjatywy.

Jednym z największych zagrożeń dla rozwoju obszaru jest depopulacja mieszkańców regionu. W gminach obszaru LGD zauważalny jest od lat proces starzenia się społeczności lokalnej. Potwierdzają to dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazujące wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2020 w każdej z gmin. Niepokojący jest także spadek ludności w wieku produkcyjnym, który w omawianym okresie zmniejszył się w gminie Ozimek o 852 osoby, ale i w pozostałych gminach odnotowano mniejsze czy większe spadki. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2015-2020 wzrosła tylko w gminach Chrzastowice, Turawa i Kolonowskie, ale nie były to duże wzrosty. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Dobrodzień	1 608	1 507	6 460	6 166	1 935	2 064
Zębowice	535	535	2 546	2 401	640	673
Chrzastowice	1 072	1 134	4 463	4 327	1 281	1 500
Ozimek	2 861	2 774	13 165	12 213	3 760	4 462
Turawa	1 556	1 639	6 377	6 300	1 844	2 090
Kolonowskie	880	881	3 872	3 662	1 205	1 320
Zawadzkie	1 583	1 500	7 728	7 117	2 343	2 589

Tabela 10. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Diagnoza obszaru i analiza SWOT pokazała, że szczególnie niebezpieczny jest problem depopulacji obszaru LGD, w tym związany z migracjami ekonomicznymi ludności. W latach 2016-2020 w większości gmin utrzymywały się tendencje migracyjne cechujące całe województwo opolskie. Najgorzej sytuacja przedstawiała się w gminach Dobrodzień i Zawadzkie, gdzie w ostatnich latach saldo migracji ogółem było ujemne. O odmiennej sytuacji można mówić w przypadku gmin Chrzastowice i Turawa. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD					
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Dobrodzień	9	-39	-30	-1	-48
Zębowice	-16	2	-20	-26	8
Chrzastowice	56	68	3	22	22
Ozimek	10	-70	1	1	-12
Turawa	22	62	60	66	83
Kolonowskie	-28	-9	28	-11	13
Zawadzkie	-76	-77	-77	-69	-37

Tabela 9. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.

Bezrobocie na obszarze LGD skutkuje problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego. Posiada ono negatywne konsekwencje w sferze społecznej i ekonomicznej. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wykazuje tendencje spadkowe. Było to nie tylko związane z polepszającą się sytuacją mieszkańców, ale również z kryteriami dochodowymi, które ograniczają liczbę osób uprawnionych do korzystania z tego rodzaju pomocy. Należy jednak zauważyć, że liczba beneficjentów pomocy społecznej w dalszym ciągu jest duża, a w gminie Zębowice w 2020 roku znacznie wyższa niż średnia dla województwa opolskiego. Blisko średniej znalazły się też gminy Kolonowskie i Zawadzkie.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OPOLSKIE	561	525	474	428	398	362
Dobrodzień	517	506	483	415	282	245
Zębowice	732	686	615	602	476	421
Chrzastowice	330	298	312	213	190	159
Ozimek	347	307	268	239	216	225
Turawa	418	346	308	277	239	189
Kolonowskie	560	482	577	519	470	358
Zawadzkie	402	419	439	361	298	325

Tabela 10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Obszar LGD ze względu na swoje położenie, uwarunkowania przyrodnicze, zasoby kulturowe oraz specyficzne atrakcje ma duże szanse na rozwój w obszarze turystyki. Należy podkreślić, iż jest on idealny do uprawiania różnych form turystyki wypoczynkowej i kwalifikowanej, w tym turystyki pieszej, rowerowej i kajakowej.

Spośród znaczących turystycznych obiektów przyrodniczo-krajobrazowych wyróżnić trzeba przede wszystkim Jeziora Turawskie oraz rzekę Mała Panew, z którą związany jest rozwój lokalnego produktu - spływów kajakowych. Obszar Krainy Dinozaurów leży w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasów Stobrawsko-Turawskich i należy podkreślić walor wynikający z położenia w kompleksie zasobów leśnych i zbiorników wodnych. Bogactwo fauny i flory, różnorodność gatunków ryb w stawach i rzekach, duża liczba gatunków zwierzyzny leśnej, a także pomniki przyrody to kolejne atuty. Same lasy stanowią ponad 60% powierzchni obszaru. Istotnego znaczenia nabierają też odkrycia paleontologiczne w Krasiejowie i związany z nimi rozwój infrastruktury turystyczno-edukacyjno-rekreacyjnej. Należy w tym aspekcie wymienić paleontologiczne stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Trias” w Krasiejowie, a także Park Nauki i Rozrywki oraz Park Nauki i Ewolucji Człowieka, a także jeden z największych w Europie parków tematycznych poświęconych dinozaurom.

Obszar LGD „Kraina Dinozaurów” to także atrakcje w postaci dziedzictwa kulturowego, w tym historyczne formy zabudowy wiejskiej, tradycyjne układy rozplanowania zagród, budynki założeń dworskich, obiekty architektury wiejskiej i sakralnej. Duże znaczenie dla zachowania charakteru obszaru mają również unikatowe pod kątem krajoznawczym zabytki techniki, w szczególności związane z przemysłem hutniczym. Istotnym elementem dziedzictwa obszaru jest też tradycja kulinarna, obyczaje, gwara śląska, tradycje rękodzielnicze. Na terenie LGD „Kraina Dinozaurów” organizowane są liczne cykliczne imprezy kulturalne o zasięgu ponadlokalnym (Złot Sikawek Konnych i Złot Pojazdów Pożarniczych).

Należy zauważyć, że część spośród obiektów zabytkowych jest zaniedbana czy nawet popada w ruinę. Ze słabych stron trzeba też podkreślić niedostateczne wykorzystywanie tych obiektów jako atrakcje turystyczne. Na terenie LGD „Kraina Dinozaurów” miejsca noclegowe skoncentrowane są w hotelach, motelach, pensjonatach, gospodarstwach agroturystycznych na polach campingowych i namiotowych. Duża część spośród nich znajduje się w pensjonatach i ośrodkach wczasowych zlokalizowanych wokół Jezior Turawskich (tabela 11). Infrastruktura służąca do obsługi ruchu turystycznego pozostaje słabo rozwinięta, w tym poprawy wymaga przede wszystkim infrastruktura towarzysząca (dostęp do parkingów, toalety publiczne), ale też i dostrzegalny jest brak wypożyczalni rowerów czy samych szlaków turystycznych. Za Problem uznać można także brak spójności działań promocyjnych.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016 (wg GUS)	2018 (wg GUS)	2020 (dane UG)
Dobrodzień	2	2	3
Zębówice	1	1	2
Chrzastowice	5	5	5
Ozimek	2	2	12
Turawa	11	9	15
Kolonowskie	-	-	6
Zawadzkie	1	1	3

Tabela 11. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.